

ת"פ 17067/07/15 - מדינת ישראל נגד בתי זקוק לנפט בעמ, ישר בן מרדכי, פינחס בראל בוכריס, חנן קלצ'וק, עידו רוזוליו, אליעז ביליק, עופר אהרון, אריה צוקרמן

בית משפט השלום בחיפה

ת"פ 17067-07-15 מדינת ישראל נ' בתי זקוק לנפט בעמ ואח'

בפני	כב' סגנית הנשיא, השופטת אורית קנטור
מאשימה	מדינת ישראל
נגד	
נאשמים	1. בתי זקוק לנפט בעמ 2. ישר בן מרדכי 3. פינחס בראל בוכריס 4. חנן קלצ'וק 5. עידו רוזוליו 6. אליעז ביליק 7. עופר אהרון 8. אריה צוקרמן

החלטה

(ביחס לנאשם 5)

1. כתב אישום זה הוגש כנגד כל הנאשמים בחשד לביצוע עבירות כנגד הסביבה.

האישום הראשון בכתב האישום מתייחס ליתר הנאשמים למעט הנאשם 5, כשיוחסו להם עבירות בניגוד לחוק למניעת מפגעים וחוק אוויר נקי.

האישום השני בכתב האישום מתייחס לכל הנאשמים ומייחס להם עבירות בניגוד לחוק החומרים המסוכנים ותקנות רישוי עסקים.

לעמדת המאשימה בחלק הכללי לכתב האישום הנאשם 5 שימש בחלק מהתקופה הרלוונטית לכתב אישום זה, החל מחודש יולי 2011 ועד חודש מרץ 2012 מנכ"ל מגזר התעשייה אצל הנאשמת 1 וכחלק מתפקידו זה היה אחראי על קביעת המדיניות התפעולית של מפעלי קבוצת בז"ן (לרבות הנאשמת 1). מתוקף תפקידו זה היה מחויב למלא אחר הוראות הצו האישי.

בהתאם לאישום השני לנאשמת היו בתקופה הרלוונטית היתרי רעלים מספר 40047 מיום 31/12/09 ועד ליום 2/1/11 ומיום 29/12/11 ועד ליום 4/1/13.

2. ביום 28/4/10 הוציא מנהל מחוז חיפה של המשרד להגנת הסביבה צו פינוי רעלים לפי סעיף 16א' לחוק החומרים המסוכנים התשנ"ג-1993 מכוחו בין היתר הורה על סילוק כל בוצות החומרים המסוכנים שנצברו בחצר המפעל ולא יאוחר מינואר 2012 ודרש כי בוצות החומרים המסוכנים יטופלו במתקן שיוקם בחצר בז"ן ושיחל לפעול לא יאוחר מינואר 2011.

ביום 18/7/10 הוציא מנהל המחוז תיקון לצו הנ"ל בו קבע כי בצו הקודם תתוקן כמות הבוצה המאוחסנת בחצר בז"ן מ-12,000 ל-28,000 טון.

תאריך תחילת הטיפול בבוצות במתקן שיוקם תוקן לתאריך 30/5/11 וגמר פינוי כל הבוצה - לא יאוחר ממאי 2012.

3. בסיוור שהתקיים במפעל ביום 26/7/12 נמצא כי המתקן לטיפול בבוצות חומרים מסוכנים נמצא בשלבי בניה ועדיין לא הופעל עד אותו מועד. ניצפו ותועדו בוצות בהיקף של מאות חביות, מספר מכולות ומאות שקים גדולים שעד אותו מועד טרם פונו מהמפעל כנדרש בהיתר הרעלים ובצו פינוי הרעלים.

רק בשלהי חודש יולי 2013 דיווחה הנאשמת למשרד להגנת הסביבה על השלמת פינוי עיקרה של הבוצה שנאגרה במהלך השנים כמפורט בטבלה המצויינת בסעיף 2 לפרק ב' באישום זה.

אשר על כן טוענת המאשימה כי במעשים ובמחדלים המתוארים לעיל באותו אישום, הפרו הנאשמים את צו פינוי הרעלים ואת תנאי היתר הרעלים ולא פינו פסולת רעלים מסוכנים כדיון.

לעמדת המאשימה נאשמים 2 עד 8 - ובכללם כמובן הנאשם 5 - מתוקף תפקידם אצל נאשמת 1, אחראים באופן אישי לביצוע העבירות המפורטות, ובכך שכנושאי משרה לא פיקחו ולא עשו כל שניתן למניעת ביצוע העבירות בידי הנאשמת 1 או עובד מעובדיה.

4. בתאריך 17/2/16 טען ב"כ של הנאשמים עו"ד ניגר טענה מקדמית ביחס לנאשם 5. לעמדתו, יש מקום למחוק את כתב האישום כנגד הנאשם 5.

הסניגור הפנה את בית המשפט - לסעיף 4 באישום 2 - התיקון לצו שהוצא ביום 18/7/10.

על פי תיקון זה נותרות שתי "אבני דרך" - סעיף 2 הקובע תחילת טיפול במתקן שיוקם ביום 30/5/11 וגמר פינוי כל הבוצה לא יאוחר ממאי 2012.

הנאשם 5 התחיל לעבוד בחברה ביולי 2011 וסיים במרץ 2012, כלומר, התחיל לעבוד בבז"ן חודשיים לאחר התאריך שנועד לקיומה של אבן הדרך הראשונה, כלומר גם אם היתה הפרה לפני שהחל לעבוד באותו מקום, הוא לא מסוגל לחזור בזמן ולתקן אותה.

הנאשם סיים לעבוד חודשיים לפני אבן הדרך האחרונה, ומכאן שאי אפשר לייחס לו הפרה של צו המחייב ביצוע במועד מסוים אם הפסיק למלא תפקידו חודשיים לפני כן.

לעמדת הסניגור אין "הפרה צפויה" במשפט פלילי - כשיש איסור צריך לעמוד בזמן ולא להגיב "בגלל שאני יודע שלא תגיע בזמן, אני מעניש אותך".

5. ב"כ המאשימה ציין כי השאלה שעומדת על הפרק היא לא ההפרה הצפויה בתקופת כהונתו של סיום השלמת פינוי הבוצה, אלא מה הוא עשה כדי לצמצם ולקצר את החרیגה באבן הדרך שהמועד שלה כפי שנקבע בצו פינוי הרעלים, היה חודשיים לפני שהחל לעבוד.

הנאשם 5 עבד 9 חודשים, ובתקופה זו יכול וצריך היה לצמצם את האיחור.

לדבריו, טענת הסניגור גובלת באבסורד: הרי אם עובד בכיר שיש לו שליטה ויכולת להשפיע על תהליכים נכנס לעבוד יום אחרי-האם הוא פטור מהחובה בגלל שהאיחור קרה בקדנציה של קודמו? הרי בסופו של דבר המתקן לא הוקם והשאלה היא למה לא הוקם ומי אחראי לאיחור.

ב"כ המאשימה ביקש לדחות את טענות הסניגור לפיהן המשרד להגנת הסביבה מגיש כתבי אישום כנגד נאשמים "מלוא הטנא" רק כדי לתפוס את החברה וציין כי השיקולים הם ענייניים על פי הראיות הנמצאות בתיק כנגד כל חשוד וחשוד.

6. הסניגור ציין כי העבירה היא בגין אי ביצוע צו והצו אמר לבצע משהו עד תאריך מסוים. איך יוכל להיות אחראי לצו חודשיים לאחר שהיה נושא משרה, כשבזמן שהעבירה היתה קיימת לא היה נושא משרה בתאגיד.

כשיש תאריך ביצוע צו - מתי מתרחשת העבירה? יש חובה לבצע במועד מסוים. וכשהמועד מגיע והצו לא מקוים - מתגבשת העבירה.

הוא נכנס חודשיים אחרי התאריך והוא פטור במובן זה שלא יכול לתקן את העוול שקרה חודשיים לפני.

לעמדת הסניגור בעניינו של הנאשם 5 לא מתקיים היסוד העובדתי כי בתאריך הקובע לא היה בתפקיד ולא היה נושא משרה.

לגבי הרכיב השני - אי אפשר להעמיד את הנאשם לדין כשמה שקרה קרה לאחר שהפסיק להיות נושא משרה בתאגיד.

7. הצדדים ביקשו לפרט טיעוניהם לעניין זה בכתב.

הנאשם 5 חזר על טיעונו וציין כי אם יש בחומר הראיות עובדה המהווה יסוד נדרש בעבירה עליה הועמד הנאשם 5 לדין, על המאשימה היה לציין עובדה זו במפורש בכתב האישום.

לעמדת הסניגור השאלה המשפטית הנובעת מהאישום המיוחס לנאשם 5 הוא אם ניתן לייחס לאדם הפרת חובת נושא משרה בתאגיד למנוע ביצוע עבירות ע"י התאגיד בכל אחד ואחד מהמקרים הבאים:

א. התאגיד עבר את העבירה (כחודשיים) בטרם כניסתו של אותו אדם לתפקיד נושא משרה בתאגיד.

ב. התאגיד עבר את העבירה (כחודשיים) לאחר שחדל להיות נושא משרה בתאגיד.

8. לעמדת הסניגור תיאור תפקידו של הנאשם 5 בסעיף 5 לכתב האישום, אינו קושר אותו לאיזו מההפרות הנתענות באישום השני.

"המדיניות התפעולית" שהנאשם 5 אמר היה לקבוע אינה מפורשת בכתב האישום - מדובר במונח עמום שהשימוש בו כשלעצמו מהווה פגם מובהק בכתב האישום.

לא ניתן להסיק ממנו על קיומה של אחריות לקיום הוראות שהוטלו על התאגיד בתקופה שלא מילא בו תפקיד של נושא משרה.

לענין אחריות פלילית על פי חוק החומרים המסוכנים, התפקיד שממלא אדם בתאגיד רלוונטי לשאלה האם התפקיד והסמכות הגלומה בו הופכים את אותו אדם ל"נושא משרה" כמשמעו בחוק. רק אז קמה החזקה בחוק כי הפר חובתו במקרה של עבירה ורק כך יכול הוא לשאת בנטל להוכיח שעשה כל שניתן למלא חובתו.

נושא משרה אינו יכול להיות אחראי לעבירה שבוצעה ע"י תאגיד במועד שלא שימש כנושא משרה בתאגיד.

כתב האישום מציין שמכח התפקיד שמילא היה הנאשם 5 מחוייב למלא אחר הוראות "הצו האישי", אך הצו האישי אינו רלוונטי לאישום השני שעניינו הפרת צו פינוי רעלים והוא נושא האישום הראשון בלבד, שאינו מיוחס לנאשם. כך שתיאור תפקידו של הנאשם לא יכול על פניו להניח בסיס לאחריותו ביחס לאישום השני.

9. אין בסיס משפטי להאשים אדם באחריות משפטית כנושא משרה בתאגיד בגין עבירות שעבר התאגיד במועדים בהם לא היה אותו אדם נושא משרה באותו תאגיד.

העבירות המיוחסות לנאשמים הם עבירות של אחריות קפידה. לעניין זה המאשימה פטורה מפירוט היסוד הנפשי של העבירה ודי לה בתיאור העובדות המקימות את היסוד העובדתי של העבירה.

אם נעברה עבירה ע"י תאגיד קמה על פי סעיף 16ב(ב) לחוק החומרים המסוכנים חזקה שנושא המשרה הפר חובתו למנוע את העבירה.

החזקה הנ"ל לפיה עצם ביצוע העבירה מוכיח לכאורה כי נושא המשרה לא נקט בכל האמצעים למנוע את העבירה, חלה רק על מי שהיה נושא משרה בעת ביצוע העבירה.

אחריותו של נושא המשרה נגזרת מאחריותה של החברה והיות שבמועדים בהם היה נאשם 5 נושא משרה בחברה, החברה אינה מואשמת בביצוע העבירה, לא יכולה להגזר חזקת אחריותו של הנאשם 5 לאותה עבירה. מכאן גם ברור שחזקת סעיף 16ב'(ב) לא מתקיימת בנאשם 5 שכן לא היה נושא משרה בעת ביצוע העבירה באף אחת משתי ההפרות הנטענות של צו פינוי הרעלים.

10. לגבי הפרת הצו עקב אי עמידה באבן הדרך הראשונה - אין אדם יכול להיות אחראי לעבירה שבוצעה טרם לידתו, טרם נעשה נושא משרה בתאגיד שעבר את העבירה.

אבן דרך זו חייבה את בז"ן להתחיל לטפל בבוצות במתקן שיוקם עד 30/5/11 בחצריה. כלומר גם המתקן היה צריך להיות מוקם עד אז וגם הטיפול בבוצה היה צריך להתחיל.

משלא קרה הדבר, הרי שבחצות ליל ה-30/5/11 הושלמה העבירה כי נתקיימו כל יסודותיה.

זו עבירה תוצאתית ולא התנהגותית ואינה נמשכת.

הנאשם 5 נכנס לתפקידו כחודשיים לאחר שהושלמה העבירה ולא היה בכוחו לעשות דבר למנוע אותה.

לעמדת ההגנה גם אם יקבל בית המשפט את עמדת המאשימה שהנאשם 5 ירש את ההפרה והיה עליו לעשות כל שביכולתו להקטין את תוצאותיה ואולי אף לזרז את הקמת המתקן והתחלת הטיפול בבוצות אין במחדלו הנטען משום עבירה.

החוק דורש מנושא משרה לעשות כל שביכולתו למנוע את העבירה.

11. לגבי הפרת הצו עקב אי עמידה באבן הדרך השניה - עבירה זו הושלמה בחצות ליל ה-31/5/12 חודשיים לאחר שהנאשם 5 חדל להיות נושא משרה בתאגיד. לא ניתן לייחס לנאשם 5 עבירה שטרם נתגבשה ולא ניתן לייחס לו עבירה של הפרת הוראה של נושא משרה כשכבר לא היה נושא משרה בעת ביצוע העבירה.

התקיימותם של כל יסודות העבירה באותו מועד חיוני להתגבשותה של העבירה.

כתב האישום היה אמור לפרט כיצד גרם הנאשם לכך שיבצר מהנאשמים האחרים למלא חובתם לעמוד באבן הדרך השניה, אך עובדות אלה אינן מפורטות בכתב האישום ואין המאשימה בת חורין לקרוא לכתב האישום את מה שאין בו.

12. אכן דיני העונשין מאפשרים להאשים אדם בביצוע עבירה אף שלא התקיימו בו כל היסודות הנדרשים מה"מבצע", רק כאשר מיוחסת לו מ"העבירות הנגזרות" שבפרק ח' שבחוק העונשין, אך לביצוען של עבירות מסוג זה נדרשת מודעות - יסוד נפשי מלא, והעובדות הרלוונטיות להוכחת קיומו של יסוד נפשי חייבות להטען בכתב האישום בנוסף לעובדות המתארות שביצע בפועל, כביכול.

כתב האישום אינו מייחס לנאשם 5 אחריות בביצוע עבירה נגזרת, ואין מקום לקרוא טענה כזו לכתב האישום, קל וחומר כשלא נטען בכתב האישום כלל קיומו של יסוד נפשי אצל הנאשם 5 ובכלל זה מודעות.

לפיכך מתבקש בית המשפט להורות על מחיקת נאשם 5 מכתב האישום, שכן העובדות המפורטות בו אינן מהוות לגביו עבירה.

13. ב"כ המאשימה ביקש בטיעונו לדחות את טענת ההגנה.

על פי סעיף 5 לרקע הכללי בכתב האישום הנאשם 5 ששימש החל מחודש יולי 2011 ועד לחודש מרץ 2012 כמנכ"ל מגזר התעשייה אצל הנאשמת 1, היה אחראי כחלק מתפקידו על קביעת המדיניות התפעולית של מפעלי קבוצת בז".

כתב האישום מייחס לנאשם 5 עבירת נושא משרה רק ביחס לאישום השני ובפרט לעבירות של אי קיום צו פינוי רעלים (מתוקן) שהוצא לנאשמת 1 ביום 28/7/10, הפרה ו/או אי קיום תנאי היתר הרעלים שהיה לנאשמת 1 באותה עת ואי סילוק פסולת חומרים מסוכנים כדין.

14. ב"כ המאשימה הבהיר כי הנאשם 5 מואשם אך ורק ביחס "לאיחור הראשון" - תחילת הטיפול בבוצות החומרים המסוכנים שנצברו במפעל באמצעות מתקן לטיפול שיוקם בחצר בז".

האיחור החל אמנם עוד בטרם תחילת עבודתו של נאשם 5 אצל נאשמת 1, אולם, מחדלם המתמשך של נאשמת 1 ו/או מי מטעמה בעניין זה, לרבות נאשם 5 עצמו, למרבה הצער לא הוסר ואף לא צומצם משך כל תקופת העסקתו של נאשם 5 אצל נאשמת 1, אלא המשיך, התעצם והחמיר במהלך כל תקופת עבודתו גם לאחריה.

15. ב"כ המאשימה הפנה למסגרת הנורמטיבית - סעיף 16א'(א)(1) לחוק החומרים המסוכנים תשנ"ג-1993 ולסעיף 15(ד) בו. כן הפנה לסעיף 16ב' לחוק המוסיף ומטעים בעניין אחריותו של נושא משרה בתאגיד.

כן הפנה ב"כ המאשימה לפסיקה ולספרו של המלומד י. קדמי.

ב"כ המאשימה טוען כי כתב האישום כנגד נאשם 5 הוגש כדין, מכח תפקידו כנושא משרה בנאשמת 1 ומכח העובדה כי גם "במשמרת שלו" בוצעו עבירות של אי פינוי בוצה ואי הקמת מתקן לטיפול בבוצה. עבירות אלה התקיימו ונמשכו לכל אורך כהונתו בתפקיד.

16. חוק החומרים המסוכנים עצמו רואה בעבירה של אי קיום צו פינוי רעלים שהוצא לפי סעיף 16א' כ"עבירה נמשכת".

הדמיון בין הוראות סעיף 210 לחוק התכנון והבניה לבין הוראת סעיף 15(ד) לחוק החומרים המסוכנים מלמד על כך שעל פי הפסיקה והספרות עסקינן בעבירה נמשכת ומתחדשת.

אמנם, אבן הדרך הראשונה על פי צו פינוי הרעלים חלה בטרם החל נאשם 5 לעבוד אצל נאשמת 1, אולם אין חולק שנאשמת 1 המשיכה להפר הפרה נמשכת ומתחדשת אשר הלכה והחמירה מיום

ליום, את צו פינוי הרעלים, את תנאי היתר הרעלים ואת תקנות סילוק חומרים מסוכנים.

משמונה הנאשם 5 לתפקידו הרלוונטי כנושא משרה אצל נאשמת 1 הוא הצטרף מאותה עת לעבירה הנמשכת והמתחדשת למרות שיכול וצריך היה לעשות כל שניתן על מנת להפסיק את מחדליהם המתמשכים של נאשמת 1 ונושא המשרה הרלוונטיים בעניין זה - אי הקמת המתקן לטיפול בבוצות בחצר בז"ן עד אותה עת ואי תחילת פינוי הבוצות כדין עד אותה עת.

כך, במשך 8 חודשים תמימים - מרגע תחילת עבודתו בנאשמת 1 ביום 1/7/11 ועד סיומה ביום 31/3/12.

17. כל תוצאה אחרת לעמדת המאשימה תביא לאבסורד לפיו משחלף המועד לתחילת הטיפול בבוצות, פטורים נאשמת 1 וכל נושאי המשרה הרלוונטים באותה עת ובמהלך כל פרק הזמן שבו נמשכה עבירה זו מן החובה להתחיל לטפל בבוצות במתקן שהיה עליהם להקים.

גם ב"כ נאשם 5 אינו טוען כי מחדלה של נאשמת 1 באי תחילת הטיפול בבוצות החל מיום 31/5/11 אינו מגלה עבירה נגדה - עבירה זו היא עבירה מתמשכת ומתחדשת המיוחסת לנאשמת 1 ונאשם 5 נושא באחריות לחלק המתמשך והמתחדש של עבירה זו, אך ורק ממועד כניסתו לתפקיד ועד הפסקת העבירה או עד פקיעת כהונתו - על פי המוקדם.

18. היפוך הנטלים מטיל על נאשם 5 להפריך את החזקה הקבועה בחוק החומרים המסוכנים לפיה הפר את חובותיו אם נעברה עבירה על ידי התאגיד בו שימוש כנושא משרה. הנאשם לא ניסה כלל לעשות כן, ואפשר שינסה לעשות כן בשלב ההוכחות.

לאור כל זאת, ביקש ב"כ המאשימה כי בית המשפט ידחה את הטענה המקדמית.

19. הטענה אותה העלה ב"כ הנאשם 5 היא טענה מקדמית לפי סעיף 149(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982 תוך שביקש לקבוע כי ביחס לנאשם 5 העובדות המתוארות בכתב האישום אינן מהוות עבירה.

20. ב"כ המאשימה הבהיר בטיעונו כי לנאשם 5 מיוחסת עבירה של "נושא משרה" רק ביחס לאישום השני וביחס לעבירה של אי קיום צו פינוי רעלים (מתוקן) שהוצא לנאשמת 1 ביום 28/6/10, הפרה ו/או אי קיום תנאי היתר הרעלים שהיה לנאשמת 1 באותה עת, ואי סילוק פסולת חומרים מסוכנים כדין.

כן הבהיר ב"כ המאשימה כי הנאשם 5 מואשם אך ורק מה שכונה "אבן הדרך הראשונה" או "האיחור

הראשון" - תחילת הטיפול בבוצות החומרים המסוכנים שנצברו במפעל באמצעות מתקן לטיפול שיוקם בחצר בז".

21. האיחור החל אמנם עוד בטרם החל הנאשם 5 עבודתו אצל נאשמת 1 בתאריך 1/7/11, אולם, המחדל האמור של הנאשמת 1 ונושא המשרה בה, לרבות הנאשם 5, לא הוסר ולא צומצם במשך כל תקופת העסקתו של נאשם 5 אצל הנאשמת 1 עד שהסתיימו יחסי העבודה ביום 31/3/12.

22. לעניין זה אני מקבלת את פרשנותו של ב"כ המאשימה לפיה העבירה המיוחסת לנאשמים באישום השני מכח חוק חומרים מסוכנים היא עבירה נמשכת ומתחדשת. הדבר עולה מלשון החוק ובמיוחד מסעיף 15(ד) המצביע על כוונת המחוקק לעניין זה.

לכאורה כל עוד לא מקויים צו פינוי הרעלים ותנאי ההיתר לא מקויימים, על דרך של סילוק פסולת החומרים המסוכנים או הקמת המתקן, העבירה נמשכת ומתחדשת.

הדבר עולה גם מהאזכורים אותם פירט ב"כ המאשימה בעמ' 3 לטיעוניו ומדבר בעד עצמו.

23. אכן אבן הדרך הראשונה על פי צו פינוי הרעלים החלה עוד בטרם החל הנאשם 5 לעבוד אצל נאשמת 1, אך ההפרה נמשכה והתחדשה ולעמדת המאשימה הלכה והחמירה מיום ליום, כאשר ההפרה מתייחסת לצו פינוי הרעלים, תנאי ההיתר הרעלים ותקנות סילוק החומרים המסוכנים.

בצדק מצוין ב"כ המאשימה כי אם יוכחו עובדות כתב האישום ותוכח אחריותם של נושאי המשרה, ישא הנאשם 5 באחריות לחלק המתמשך והמתחדש של העבירה אך ורק ממועד כניסתו לתפקיד ועד סיום תפקידו בנאשמת, כשכאמור כפי שהובהר הוא מואשם אך ורק בנוגע ל"איחור הראשון" ולא למה שאירע לאחר שסיים את עבודתו אצל נאשמת 1 ביום 31/3/12.

24. משכך הם פני הדברים, ולאחר שקבעתי כי לכאורה אכן מדובר בעבירה נמשכת ומתחדשת, אני דוחה את טענת ההגנה לפיה העובדות המתוארות בכתב האישום ככל שהן מתייחסות לנאשם 5 אינן מהוות עבירה.

25. החלטה תשלח לצדדים.

ניתנה היום, י"ז אדר ב' תשע"ו, 27 מרץ 2016, בהעדר הצדדים.